

Lež jako součást komunikace

Lenka Rejzková

2. LF UK

Zdá se paradoxní lhát někomu, kdo se nás snaží uzdravit nebo nám ulevit. I přesto velká část pacientů překvapivě někdy zalhala svému lékaři. Podle amerického psychologa Roberta Feldmana je lež základní dovedností, kterou jsme schopni se naučit od nejútlejšího věku (Anatomie lži, 2018). Lži jsou bezpochyby, ať už v menší či větší míře, součástí našich životů. Není proto výjimkou, že se s nepravdivými výroky setkáváme i v oblasti medicíny.

Klíčová slova: lež, komunikace, důvěra

STUDIE

Odborný časopis *Jama Network Open* publikoval v listopadu roku 2018 studii, jež se zúčastnilo 4510 respondentů ze Spojených států napříč věkovými i sociálními skupinami. Studie uvádí, že až 81 % dotazovaných alespoň jednou zatajilo podstatnou informaci o svém zdravotním stavu před ošetřujícím lékařem (Prevalence of and Factors Associated With Patient Nondisclosure of Medically Relevant Information to Clinicians, 2018). Šíření nepravdy je ale ze strany pacienta bezpochyby kontraproduktivní. Zůstává otázkou, co vede pacienty ke lhaní.

Ze studie vyplývá, že nejčastěji lidé tajili informace či lhali lékařům, protože jednoznačně neporozuměli, nebo nesouhlasili s jeho pokyny. Hned druhým nejčastějším důvodem bylo, že se pacienti nechtěli před lékařem ztrapnit a nechtěli přiznat vlastní chybu, například to, že se nedrželi postupu, který společně nastavili (2018). Velmi často se lékaři setkávají s mystifikací o míře či množství, například o počtu vykouřených cigaret nebo množství zkonsumovaného alkoholu.

PRÁCE LÉKAŘE

Lékař je ve své práci občas vyšetřujícím i v jiném slova smyslu než v čistě medicínském pojetí. Správně odebraná anamnéza, zjištění okolností vzniku onemocnění, poznání sociálního, pracovního a finančního zázemí člověka je stěžejní pro stanovení diferenciální diagnostiky nemoci a nastavení správného léčebného postupu. Někdy může stačit o pár minut více

času při pohovoru a pacient prozradí daleko více informací než původně lékaři či jinému zdravotnickému personálu zamýšlel říci.

Pečlivé vedení zdravotní dokumentace, kam se zaznamenávají subjektivní obtíže, je nejen zákonnou povinností, ale i pomůckou pro lékaře. Ten totiž může při následných kontrolách ošetřovaného porovnávat záznamy své, svých kolegů, a tedy lépe poznat, zda mu pacient nelže či záměrně nezamlčuje důležité údaje. Jedním z důvodů může být pacientova nemoc, například demence či psychiatrická diagnóza. Lhát ale může lékař člověk i čistě účelově. Útěk do nemoci je pro mnohé jedním z nejjednodušších řešení situace, do které se dostal. Například ve sporu se zaměstnavatelem nebo ve svých finančních či vztahových problémech. Mnohdy pacienti lžou i ve snaze nezklamat svého lékaře, ke kterému si již vybudovali určitou důvěru na základě několikaletého vztahu. Toto můžeme pozorovat například v ordinacích praktických lékařů.

DŮVĚRA

Důvěra je ve vztahu lékař – pacient stěžejním faktorem, jenž přispívá k vzájemné bezbariérovosti komunikace a je základem terapeutického úspěchu. Lékař potřebuje pro poskytnutí ideálního řešení co nejvíce relevantních informací, ty mu jsou ale mnohdy cíleným lhaním odepřeny. Je proto důležité budovat vzájemnou důvěru hned od počátku vztahu.

ARGUMENTACE

Přesahem mé práce je takzvaná *milosrdná lež*. Tu lékař použije ve výjimečných případech, kdy záměrně pacientovi nesdělí celou pravdu proto, aby neztratil motivaci k další léčbě. To platí zejména u prognózy nevyléčitelných chorob, přičemž postup poskytování informací musí konzultovat s rodinou nemocného. Z důvodu stanoveného rozsahu se ale tématu nemohu více věnovat, což považuji za limit své eseje.

Podle výše zmíněné americké studie byli i samotní lékaři překvapeni mírou lhaní pacientů. Schopnost rozpoznat lež dle mého názoru mnohdy studentům medicíny a začínajícím lékařům chybí. S přibývajícimi roky praxe se

lékař stává ostražitějším, informace si více ověřuje a dokáže lež snadněji identifikovat. I z tohoto důvodu oceňuji a považuji za přínosné to, že se komunikaci začínáme věnovat již od začátku našeho působení na fakultě.

Myslím si, že není na místě z pozice lékaře pacienta moralizovat ani soudit. Lékař se ale nesmí stát součástí lži, nesmí se nechat zmanipulovat. Pokud lživé jednání pacienta odhalí, měl by s ním o tom otevřeně mluvit a požadovat vysvětlení. V současné medicíně je sice preferován osobní přístup, avšak je velmi důležité udržovat komunikaci na profesionální úrovni. Profesionalita, alespoň v mých očích, vzbuzuje důvěru. A ta je základem upřímné komunikace.

CITOVANÁ LITERATURA

Anatomie lži. (15. Květen 2018). Načteno z National Geographic Česko: <https://www.national-geographic.cz/clanky/anatomie-lzi-umite-rozpoznat-pravdu-od-vymyslu-nastartujte-vnitri-detektor.html>

Prevalence of and Factors Associated With Patient Nondisclosure of Medically Relevant Information to Clinicians. (30. Listopad 2018). Načteno z Jama Network Open: <https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2716996>